

ΔΗΜΟΣ ΝΑΥΠΑΚΤΙΑΣ – ΤΕΧΝΙΚΗ ΥΠΗΡΕΣΙΑ
ΜΕΛΕΤΗ ΣΥΝΟΛΙΚΗΣ ΘΕΩΡΗΣΗΣ ΑΙΣΘΗΤΙΚΗΣ ΚΑΙ
ΛΕΙΤΟΥΡΓΙΚΗΣ ΑΝΑΒΑΘΜΙΣΗΣ ΚΑΙ ΑΝΑΔΕΙΞΗΣ
ΟΙΚΙΣΜΩΝ

Τοπικό Πρόγραμμα CLLD/LEADER

Μέτρο 19 "Τοπική Ανάπτυξη με πρωτοβουλία Τοπικών Κοινοτήτων"

ΟΙΚΙΣΜΟΙ ΑΝΩ ΧΩΡΑ, ΚΑΤΩ ΧΩΡΑ και
ΑΜΠΕΛΑΚΙΩΤΙΣΣΑ- Δ.Ε. ΑΠΟΔΟΤΙΑΣ

ΑΡΧΙΤΕΚΤΟΝΙΚΗ ΑΝΑΛΥΣΗ ΟΙΚΙΣΜΩΝ – ΤΕΧΝΙΚΗ ΠΕΡΙΓΡΑΦΗ ΕΡΓΟΥ

ΝΑΥΠΑΚΤΟΣ - ΔΕΚΕΜΒΡΙΟΣ 2018

ΜΕΛΕΤΗ ΣΥΝΟΛΙΚΗΣ ΘΕΩΡΗΣΗΣ ΑΙΣΘΗΤΙΚΗΣ ΚΑΙ ΛΕΙΤΟΥΡΓΙΚΗΣ ΑΝΑΒΑΘΜΙΣΗΣ ΚΑΙ
ΑΝΑΔΕΙΞΗΣ ΟΙΚΙΣΜΩΝ Δ.Ε. ΑΠΟΔΟΤΙΑΣ

Σελίδα 1 από 18

A. ΕΙΣΑΓΩΓΗ

Η παρούσα τεχνική περιγραφή αφορά τη μελέτη με τίτλο **«ΕΚΣΥΓΧΡΟΝΙΣΜΟΣ ΠΕΖΟΠΟΡΙΚΩΝ ΔΙΑΔΡΟΜΩΝ Δ.Ε. ΑΠΟΔΟΤΙΑΣ»**, η οποία αφορά την εκτέλεση έργων εκσυγχρονισμού - ανάπλασης-διαμόρφωσης των πεζοπορικών διαδρομών εντός οικισμών των τοπικών κοινοτήτων Άνω Χώρας, Κάτω Χώρας και Αμπελακιώτισσας στην περιοχή της Δημοτικής Ενότητας Αποδοτίας του Δήμου Ναυπακτίας.

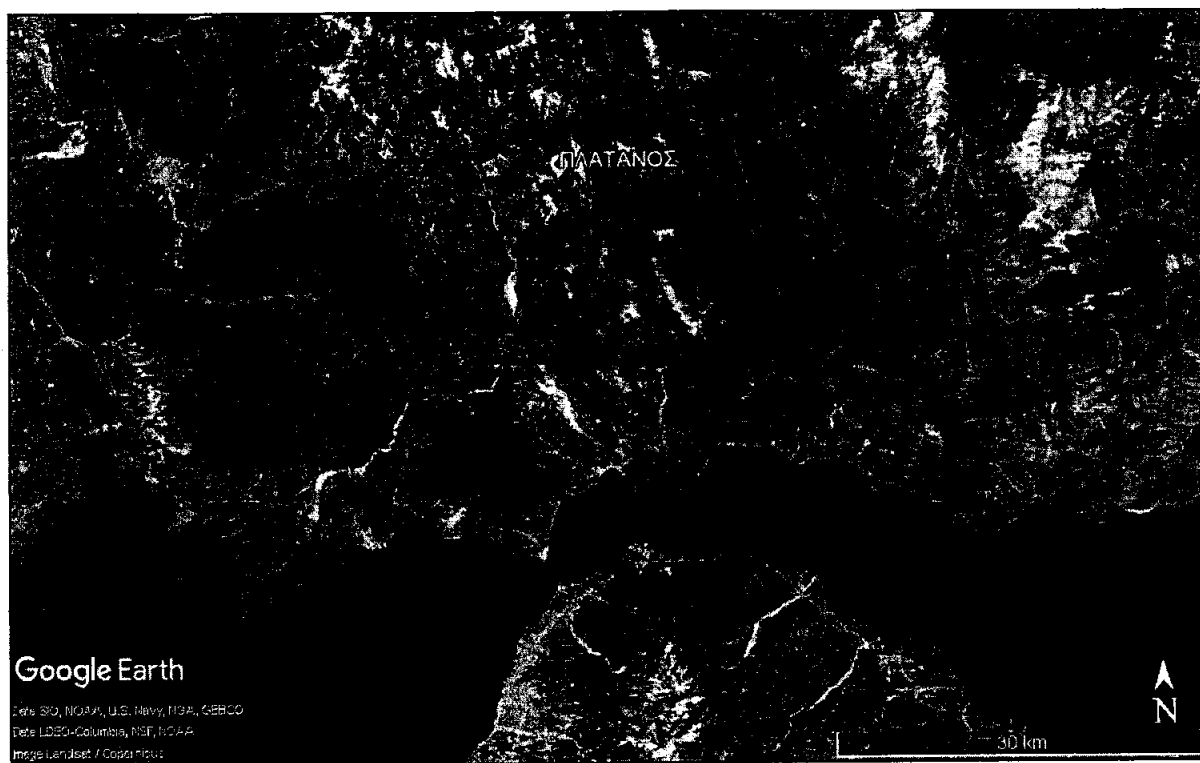
Η μελέτη συντάχθηκε προκειμένου το έργο να ενταχθεί για χρηματοδότηση στο Τοπικό Πρόγραμμα CLLD/LEADER, το οποίο αφορά επενδύσεις δημοσίου χαρακτήρα, που χρηματοδοτούνται από το Πρόγραμμα Αγροτικής Ανάπτυξης (ΠΑΑ) 2014-2020 και συγκεκριμένα στο Μέτρο 19 "Τοπική Ανάπτυξη με πρωτοβουλία Τοπικών Κοινοτήτων".

Κατόπιν εντολής της Δημοτικής αρχής, συντάχθηκε η τεχνική αυτή περιγραφή στην προσπάθειά της να βελτιώσει την ελκυστικότητα των οικισμών Άνω Χώρας, Κάτω Χώρας και Αμπελακιώτισσας στην περιοχή της Δημοτικής Ενότητας Αποδοτίας και να ενισχύσει την επισκεψιμότητά τους. Στόχος είναι, μέσω μιας ολοκληρωμένης προσέγγισης να υποδειχθούν παρεμβάσεις σύμφωνα με τις οποίες θα βελτιωθεί το φυσικό και το δομημένο περιβάλλον σε σημεία ενδιαφέροντος, έτσι ώστε να καταστήσουν τον οικισμό πόλο έλξης των επισκεπτών και να αναβαθμίσουν την ποιότητα ζωής των κατοίκων του.

Διερευνήθηκαν και καταγράφηκαν τα ιστορικά, φυσικά, χωρικά, αρχιτεκτονικά και ανθρώπινα στοιχεία του τόπου, ώστε να πραγματοποιηθεί μία όσο το δυνατόν πιο συστηματική καταγραφή των στοιχείων που οργανώνουν το χώρο και συνθέτουν το χαρακτήρα του οικισμού και να προταθεί ένα σχέδιο ανάπτυξης που θα περιλαμβάνει την αισθητική και λειτουργική βελτίωση των κοινόχρηστων χώρων και την ανάδειξη των φυσικών και ειδικών αρχιτεκτονικών στοιχείων της περιοχής.

ΑΝΑΓΝΩΡΙΣΗ ΥΦΙΣΤΑΜΕΝΗΣ ΚΑΤΑΣΤΑΣΗΣ

Γεωγραφική θέση-σύνδεση με άλλους οικισμούς

Οι Οικισμοί Άνω Χώρα, Κάτω Χώρα και Αμπελακιώπισσα εντάσσονται γεωγραφικά στον Δήμο Ναυπακτίας και συγκεκριμένα στην **ευρύτερη περιοχή της ορεινής Ναυπακτίας**.

Η ορεινή Ναυπακτία, καταλαμβάνει το δυτικό κομμάτι του νομού Αιτωλοακαρνανίας και οριοθετείται ανατολικά από τον ποταμό Μόρνο και τον νομό Φωκίδας, βόρεια από τον νομό Ευρυτανίας και δυτικά από τη ροή του Εύηνου ποταμού. Αποτελείται από ένα σύμπλεγμα οικισμών που διαμορφώνουν τρεις δημοτικές ενότητες (Αποδοτίας, Πυλλήνης και Πλατάνου), χωροθετημένα μέσα σε δάση βελανιδιάς, ελάτων, πλατανιών και καστανιών.

Η ΔΕ Αποδοτίας βρίσκεται στο ανατολικό τμήμα της ΠΕ Αιτωλοακαρνανίας, στην περιοχή της ορεινής Ναυπακτίας. Το τοπίο του συνόλου της ΔΕ είναι υψηλής αισθητικής αξίας και χαρακτηρίζεται από το έντονο ορεινό ανάγλυφο και τις εκτενείς δασικές εκτάσεις κυρίως από έλατα. Η κάλυψη της ΔΕ αφορά κυρίως ελατόδασος, μικτά δάση, και δάση πλατύφυλλων. Δευτερευόντως, αφορά, ετερογενείς αγροτικές εκτάσεις κοντά στους οικισμούς, και μικρές εκτάσεις με θάμνους και χορτολίβαδα. Μέσα και γύρω από τους οικισμούς το τοπίο χαρακτηρίζουν διαμορφωμένοι πέτρινοι αναβαθμοί.

Το κύριο οδικό δίκτυο αποτελείται από την επαρχιακή οδό 24 (διακλάδωση προς Γάβρο), 25 (Γέφυρα Ρέρεσι - Άνω Χώρα - Υψηλός Σταυρός) και 26 (Λιμνίστα - Ελατόβρυση - Γραμμένη Οξυά). Με αυτό το οδικό δίκτυο που αποτελεί το πρωτεύον επαρχιακό οδικό δίκτυο εξυπηρετείται το

μεγαλύτερο τμήμα της ΔΕ και συνδέεται η περιοχή με το εθνικό οδικό δίκτυο στην εθνική οδό Αντιρρίου – Ιτέας. Το υπόλοιπο τμήμα της δημοτικής ενότητας δεν έχει πρόσβαση σε επαρχιακό οδικό δίκτυο και εξυπηρετείται από αγροτικές οδούς.

Στη ΔΕ υπάρχει σημαντικός αριθμός μνημείων, τα περισσότερα μεταβυζαντινής και νεώτερης περιόδου, τα οποία αναφέρονται στην αναλυτική ανά οικισμό περιγραφή του επόμενου κεφαλαίου

Οργάνωση Οικιστικού Δικτύου

Στην δημοτική ενότητα Αποδοτίας ανήκουν 24 οικισμοί όλοι μικρότεροι των 2000κατ., η Άνω Χώρα, η Αμπελακιώτισσα, η Αναβρυτή, η Ασπριά, η Γραμμένη Οξυά, το Γρηγόριον, η Ελατόβρυση, η Ελατού, η Καλλονή, το Καταφύγιον, το Γολέμιον, η Κάτω Χώρα, η Κεντρική, το Κοκκινοχώριον, η Σωτήρω, το Χρίσοβο, τα Κρυονέρια, ο Λάλικας, η Κυδωνέα, η Λεύκα, η Λιμνίτσα, η Μανδρινή, ο Πόδος και η Τερψιθέα.

Οι περισσότεροι οικισμοί έχουν 100 – 300 κατοίκους, με 4 από αυτούς να είναι μεσαίοι, και μεγαλύτερο, την Τερψιθέα με 348 κατοίκους (de facto πληθυσμός απογραφής 2011). Όλοι οι οικισμοί είναι ορεινοί με τους οικισμούς στο βόρειο και κεντρικό τμήμα να βρίσκονται σε υψόμετρο 800 – 1300μ., ενώ στο νότιο τμήμα σε υψόμετρο 300 – 800μ. Στο μικρότερο υψόμετρο βρίσκεται η Σωτήρω (360μ.) και στο μεγαλύτερο ο Λάλικας (1260μ.).

Έδρα της δημοτικής ενότητας είναι ο οικισμός της Άνω Χώρας, παλιό κεφαλοχώρι της ευρύτερης περιοχής της ορεινής Ναυπακτίας, που πλέον έχει μετατραπεί σε χειμερινό τουριστικό κέντρο.

Η δημοτική ενότητα μπορεί να χωριστεί σε τρία τμήματα, το βόρειο, το κεντρικό, και το νότιο τμήμα. Στο βόρειο τμήμα οι οικισμοί είναι πολύ απομακρυσμένοι, σε πολύ μεγάλο υψόμετρο, και αποκομμένοι από την υπόλοιπη ΔΕ λόγω των υδάτινων οδών. Συγκεκριμένα, οι οικισμοί Λεύκα, Μανδρινή και Γραμμένη Οξυά αποκόπτονται από την υπόλοιπη ΔΕ λόγω του ποταμού Εύηνου και εξαρτώνται από τους οικισμούς της Φθιώτιδας (π.χ. Σπερχειάδα). Οι οικισμοί Καλλονή και Κυδωνιά βρίσκονται ανάμεσα στον Εύηνο και στο Βοτσαϊτικό ρέμα, είναι αποκομμένοι από κάθε άλλο σημείο της ΔΕ και εξαρτώνται/ επικοινωνούν με τους οικισμούς της Φωκίδας.

Στο κεντρικό τμήμα οι οικισμοί βρίσκονται σε μεγάλο υψόμετρο (>800μ.) και με την εξαίρεση του Πόδου (ο δρόμος είναι υπό κατασκευή) έχουν καλή οδική σύνδεση. Κεντρικός οικισμός είναι η Άνω Χώρα, που συγκεντρώνει υπηρεσίες και εξυπηρετήσεις. Παρόλα αυτά, πολλοί άλλοι οικισμοί είναι μεγάλοι και συγκεντρώνουν κάποιες υπηρεσίες και εξυπηρετήσεις (Ελατόβρυση, Αμπελακιώτισσα, Κρυονέρια, Ελατού, Κεντρική). Οι οικισμοί Λάλικας, Γρηγόρι, Πόδος, Κάτω Χώρα εξαρτώνται πλήρως από τους προαναφερθέντες οικισμούς.

Στο νότιο τμήμα οι οικισμοί βρίσκονται σε μικρότερο υψόμετρο (<800μ.), έχουν πιο ήπιο κλίμα, και με την εξαίρεση της Τερψιθέας και της Λιμνίτσας δεν έχουν καλή οδική σύνδεση. Μεγαλύτερος οικισμός είναι η Τερψιθέα που διατηρεί τον πληθυσμό της. Οι οικισμοί Καταφύγιο, Αναβρυτή, Λιμνίτσα, Ασπριά συγκεντρώνουν ελάχιστες εξυπηρετήσεις. Οι οικισμοί Χρίσοβο, Κοκκινοχώρι, Σωτήρω, Γολέμι είναι πολύ μικροί και εξαρτώνται πλήρως από τους προαναφερθέντες οικισμούς.

Η ιστορική διοικητική διαίρεση (περί το 1900 μ.Χ.) παρουσιάζει ενδιαφέρον. Δήμος Οφιοινείας με έδρα την Ελατόβρυση και οικισμούς Κρυονερίων, Λάλικα, Κυδωνιάς, Καλλονής, Λέυκας, Μανδρινής και Γραμμένης Οξυάς. Δήμος Αποδοτίας με θερινή έδρα την Άνω Χώρα και χειμερινή έδρα την Τερψιθέα.

Χρήσεις γης / Ανάγκες

Η κυρίαρχη χρήση εντός των οικισμών της ΔΕ είναι η κατοικία, συνοδευόμενη από βοηθητικά κτίσματα συννηθέστερα μικρού μεγέθους.

Η πλειονότητα των κοινωνικών εξυπηρετήσεων παρέχεται στον οικισμό της Άνω Χώρας. Ορισμένοι άλλοι οικισμοί λόγω της τουριστικής φυσιογνωμίας της ΔΕ, έχουν ορισμένες εξυπηρετήσεις (Λιμνίτσα, Ελατόβρυση, Ελατού, Τερψιθέα, Αμπελακιώτισα, Κρυονέρια, Κάτω Χώρα). Οι προαναφερθέντες οικισμοί, και κυρίως η Άνω Χώρα έχουν τουριστική υποδομή και συναφείς εμπορικές υπηρεσίες.

Τα σχολικά κτήρια (δημοτικά σχολεία) που υπάρχουν σε πολλούς οικισμούς είναι ανενεργά και τα περισσότερα έχουν μετατραπεί σε πολιτιστικούς χώρους (θέατρο, μουσείο, κτήριο συλλόγων κτλ).

Στους περισσότερους οικισμούς υπάρχουν γήπεδα μπάσκετ ή ποδοσφαίρου και μικρές παιδικές χαρές.

Οι οικισμοί στο κεντρικό τμήμα της ΔΕ έχουν τουριστική και παραθεριστική φυσιογνωμία-Β' κατοικίας, ενώ οι άλλοι οικισμοί παραθεριστική (Β' κατοικίας) και δευτερευόντως κτηνοτροφική.

Είναι κοινό χαρακτηριστικό των οικισμών της ΔΕ η μεγάλη αριθμητική διαφορά κατοίκων που παρουσιάζεται μεταξύ των χειμερινών και καλοκαιρινών εποχών.

Πολλοί οικισμοί συντηρούνται από μετανάστες (εσωτερικούς και εξωτερικούς) που έχουν καταγωγή, διατηρούν σπίτια στην περιοχή και την επισκέπτονται εποχιακά. Οι οικισμοί αυτοί έχουν συλλόγους με έδρα στην Αθήνα ή την Αμερική, οι οποίοι υποστηρίζουν τις κοινότητες οικονομικά και πολιτιστικά. Οι μόνιμοι κάτοικοι ασχολούνται κυρίως με τουριστικές δραστηριότητες, με την κτηνοτροφία, και συμπληρωματικά με την γεωργία.

Όσον αφορά στις υποδομές εκπαίδευσης, πρόνοιας, περίθαλψης, πολιτισμού αλλά και στις εξυπηρετήσεις αναψυχής και εμπορίου, οι οικισμοί (με την εξαίρεση των οικισμών του βόρειου τμήματος) εξαρτώνται από την Ναυπάκτο.

Αρχιτεκτονική Φυσιογνωμία

Οι οικισμοί της ΔΕ είναι ορεινοί και χαρακτηρίζονται από το έντονο ανάγλυφο και τις μεγάλες κλίσεις που δημιουργούν σημεία θέας σε πολλά σημεία των οικισμών συνεχόμενα ή διακοπτόμενα προς την ιδιαίτερα αξιόλογη περιβάλλουσα ύπαιθρο.

Η πλειονότητα των οικισμών βρίσκονται πλησίον των βασικών υδάτινων οδών (Εύηνος, ρέμα Κότσαλου, Μέγα Ρέμα) και συνήθως αναπτύσσονται σε γειτονιές 5 – 10 κατοικιών με γεωργική γη ενδιάμεσα των γειτονιών και χωρίς ευδιάκριτο κέντρο. Εξάιρεση αποτελούν οικισμοί που είναι παλιά κεφαλοχώρια και οικισμοί που περιορίζονται από τα ιδιαίτερα γεωμορφολογικά χαρακτηριστικά της περιοχής. Από τις εξαιρέσεις αυτές προκύπτουν κάποια ενδιαφέροντα χαρακτηριστικά πολεοδομικού ιστού, συγκεκριμένα:

- οικισμοί που έχουν εμπορικό δρόμο με μέτωπο πυκνοδομημένων

κτισμάτων

- οικισμοί που έχουν αξιόλογο πυκνοδομημένο κέντρο
- οικισμοί που είναι ιδιαίτερα συνεκτικοί σε μεγάλη κλίση, με αρκετές κάθετες συνδέσεις και πεζόδρομους

Στο σύνολο των οικισμών, το κτιριακό απόθεμα αφορά κυρίως σε μονώροφα και - συνηθέστερα- διώροφα πέτρινα κτήρια κατοικίας της περιόδου 1900-1950, που διατηρούν τον πυρήνα του

κτίσματος με μεταγενέστερες προσθήκες και μετατροπές. Επικρατέστερη μετατροπή είναι η αλλαγή του χαγιατιού από ξύλινο σε μπετονένιο με αλλαγή του μεγέθους του και προσθήκη υποστρωμάτων, καθώς και η προσθήκη δωματίου/ων που συχνά καταλαμβάνουν μέρος του χαγιατιού (π.χ. WC, αποθήκη). Οι στέγες είναι κατά κανόνα τετράριχτες και συνηθέστερα επικαλύπτονται με κεραμίδια γαλλικού τύπου.

Εκτός από τον κυρίαρχο αυτό τύπο εντοπίζονται και νεώτερα λαϊκότροπα και νεωτερικά κτίσματα. Στις περιπτώσεις των τουριστικών οικισμών υπάρχει πληθώρα νεωτερικών παραδειγμάτων που προσπαθούν να μιμηθούν τα παραδοσιακά χρησιμοποιώντας πέτρα, αλλά είναι εμφανώς εκτός κλίμακας, με μεγάλους εξώστες, υπέρβαση ύψους και άλλες αστοχίες.

Ιδιαίτερη τυπολογία παρατηρείται στον οικισμό της Άνω Χώρας, με σημαντικό αριθμό διώροφων κτισμάτων σύνθετης χρήσης (ισόγειο κατάστημα, όροφος κατοικία).

Ποιότητα δομημένου περιβάλλοντος

Κατάσταση κτιριακού αποθέματος

Το κτιριακό απόθεμα των οικισμών αποτελείται κυρίως από διατηρημένα καλής κατασκευής πέτρινα κτήρια με νεώτερες πρόχειρης κατασκευής επεμβάσεις που κυρίως αφορούν στα υλικά κατασκευής και το μέγεθος εξωστών/ χαγιατιών. Τα υλικά κατασκευής είναι η φέρουσα λιθοδομή (συνηθέστερα εμφανής) και ξύλινη στέγη με γαλλικά κεραμίδια και ξύλινα κουφώματα. Ελάχιστες είναι οι στέγες κτηρίων με επικάλυψη σχιστόπλακες, ενώ συχνότερα συναντώνται επικαλύψεις τμημάτων στέγης κτηρίων, χαγιατιών και προστεγασμάτων με αυλακωτή λαμαρίνα. Χαρακτηριστικό είναι ότι στους περισσότερους οικισμούς δεν παρατηρήθηκαν επικρατούντα υλικά φέρουσας κατασκευής εκτός της λιθοδομής, αν εξαιρεθούν τα υλικά των νεώτερων προσθηκών και επεμβάσεων που έχουν φέροντα οργανισμό από οπλισμένο σκυρόδεμα και που σχεδόν κατά κανόνα συνοδεύουν τα παλιά πέτρινα κελύφη. Γενικά η κατάσταση του παραδοσιακού κτιριακού αποθέματος είναι μέτρια. Λίγες είναι οι ερειπωμένες κατοικίες όπου συνήθως έχει πέσει η στέγη και διατηρείται η λιθοδομή, αλλά περισσότερες αυτές που λόγω ελλιπούς συντήρησης παρουσιάζουν σημαντικές φθορές. Ωστόσο υπάρχουν μεμονωμένες περιπτώσεις κτηρίων ορθά ανακαινισμένων και καλά συντηρημένων.

Τα κτήρια της μεταπολεμικής περιόδου είναι κατασκευασμένα είτε από φέρουσα οπτοπλινθοδομή ή λιθοδομή επιχρισμένη, είτε από οπλισμένο σκυρόδεμα, με στέγη ξύλινη αυτοφερόμενη ή επικαθήμενη σε οριζόντια πλάκα σκυροδέματος και είναι σε μέτρια κατάσταση.

Τα σύγχρονα κτήρια είναι λίγα, συνήθως τύπου προαστιακής μονοκατοικίας (σύνθετο περιτύπωμα, οπλισμένο σκυρόδεμα, προεξέχουσα δίριχτη στέγη, ημιυπαίθριοι, κλπ) αλλά και αστικού τύπου (τυπικός όροφος, περιμετρικοί εξώστες) και βρίσκονται κυρίως στους τουριστικούς οικισμούς (οικισμοί κεντρικού τμήματος). Ελάχιστα είναι τα σύγχρονα κτήρια όπου έχουν χρησιμοποιηθεί υλικά και τεχνικές με πρόθεση την ένταξή τους στο οικιστικό και φυσικό περιβάλλον. Η πρόθεση ένταξης συνήθως περιορίζεται στην χρήση πέτρας ως επικάλυψη και αγνοεί την κλίμακα και την τυπολογία των υπάρχοντων κτισμάτων.

Κατάσταση Κοινόχρηστων χώρων

Οι κοινόχρηστοι χώροι των οικισμών (πλατείες, παιδικές χαρές, οργανωμένες περιοχές καθιστικών κ.α.) είναι διαμορφωμένοι και σε αρκετά καλή κατάσταση. Στους περισσότερους οικισμούς υπάρχουν καλά διατηρημένοι κεντρικοί δρόμοι και πεζόδρομοι συνήθως πλακοστρωμένοι με σχιστόπλακες και συχνά με μπετονένια ή πέτρινα σκαλιά. Το υπόλοιπο εσωτερικό οδικό δίκτυο είναι μπετονένιο ή ασφαλτοστρωμένο, σε μέτρια κατάσταση, ενώ στο μεγαλύτερο τμήμα του δεν διαχωρίζεται η κίνηση των πεζών από την κυκλοφορία των οχημάτων.

Σε όλους τους οικισμούς (εκτός από τους πολύ μικρούς) υπάρχουν κρήνες, συνήθως λιθόκτιστες και διαμορφωμένα σημεία θέας.

Κατάσταση Ιδιωτικών χώρων

Οι ιδιωτικοί χώροι αφορούν συνήθως αυλή περιμετρικά της κατοικίας, διαμορφωμένη σε αναβαθμούφς και είναι συνήθως σε μέτρια κατάσταση. Συνηθέστερα περιλαμβάνει μικρά βοηθητικά κτίσματα ή υπόστεγα, σε επαφή ή ανεξάρτητα από το κτήριο και δένδρα δασικά ή σπωροφόρα. Συχνά οι αυλές δεν είναι περιφραγμένες και δεν είναι ευδιάκριτος ο διαχωρισμός δημόσιου – ιδιωτικού χώρου.

Δίκτυο υποδομών

Οι υποδομές του οικισμού είναι οι στοιχειώδεις. Το δίκτυο ύδρευσης, φωτισμού και τηλεπικοινωνιών είναι στα επίπεδα του απαραίτητου όπως και οι δημόσιες συγκοινωνίες.

Το οδικό δίκτυο της ευρύτερης περιοχής βρίσκεται σε καλή γενική κατάσταση, με τους περισσότερους δρόμους να είναι ασφαλτοστρωμένοι.

Στο κέντρο του οικισμού, ο παλιός εμπορικός δρόμος και ορισμένοι δρόμοι με μεγάλη κλίση είναι πλακοστρωμένοι.

Ποιοτική αναγνώριση της υφιστάμενης κατάστασης κοινόχρηστων χώρων

Οι κοινόχρηστοι χώροι και τα δημόσια κτίρια σε γενικές γραμμές συντηρούνται σε αρκετά καλή κατάσταση. Πρόκειται όμως για διαδρομές και πλατώματα τα οποία στην πλειοψηφία τους διαμορφώθηκαν από τις ανάγκες και είτε παραμένουν αναξιοποίητα είτε είναι στοιχειωδώς

διαμορφωμένα ώστε να μην διαβρωθούν και καταστραφούν. Ο εξοπλισμός είναι σχετικά φτωχός και περιορίζεται στον οδοφωτισμό του οικισμού.

Αναλυτική παρουσίαση των οικισμών της Δ.Ε. Ανω Χώρα

Ο οικισμός Άνω Χώρα βρίσκεται στις δυτικές πλαγιές των Βαρδουσίων (Κερασσοβούνι), με κυρίως ανατολικό προσανατολισμό και θέα την ψηλή, πλούσια και πυκνή βλάστηση από καστανιές, πουρνάρια, κέδρα, έλατα και πλατάνια που περιβάλλει τον οικισμό, προς την απέναντι "Κάτω Χώρα" και προς το ρέμα που διαχωρίζει τους δύο αυτούς οικισμούς. Είναι αμφιθεατρικός, αλλά και ταυτόχρονα περιβλεπτός, καθώς στο σημείο της πλαγιάς το οποίο βρίσκεται δομημένος δημιουργεί μία μικρή ράχη, πάνω στην οποία αναπτύσσεται ο οικισμός. Ενώ έχει κυρίως ανατολικό προσανατολισμό, υπάρχει ένα τμήμα του προσανατολισμένο προς τα δυτικά.

Το μέγεθος του οικισμού, το σημείο στο οποίο βρίσκεται και η ιστορία του ως έδρα του πρώην Δήμου Αποδοτίας του δίνει έναν ενισχυμένο κεντρικό, τουριστικό, εμπορικό και πολιτιστικό ρόλο για την ευρύτερη περιοχή της ορεινής Ναυπακτίας. Στον οικισμό συγκεντρώνονται λειτουργίες όπως ΚΕΠ, Ιατρικό Κέντρο, πρώην Δημαρχείο κλπ.

Η πρόσβαση στον οικισμό γίνεται οδικώς μέσω της Επαρχιακής Οδού "25 Γέφυρα Ρέρεσι – Άνω Χώρα – Υψηλός Σταυρός" και διασχίζεται από την αγροτική οδό που συνδέει τον οικισμό με την Αμπελακιώπισσα. Ο οικισμός βρίσκεται σε απόσταση περίπου 55χλμ. από τη Ναύπακτο, που είναι και το σημερινό Δημοτικό Κέντρο.

Ο οικισμός της Άνω Χώρας υπήρξε κεφαλοχώρι της ορεινής Ναυπακτίας, κύριο διοικητικό και πνευματικό κέντρο της περιοχής και πρωτεύουσα του πρώην τοπικού δήμου της περιοχής, του Δήμου Αποδοτίας. Στο παρελθόν ονομαζόταν "Μεγάλη Λομποτινά", ενώ την σημερινή της ονομασία την απέκτησε το 1930. Κατά την περίοδο της τουρκοκρατίας, στην Άνω Χώρα λειτούργησε η μόνη οργανωμένη σχολή της ορεινής Ναυπακτίας, η οποία αναφέρεται ως "σχολή της Λομποτινάς" και στην οποία φοίτησε, αλλά και δίδαξε ο Κοσμάς ο Αιτωλός (1734-1738). Η Άνω Χώρα ανήκει διοικητικά στον δήμο Ναυπακτίας και ο πληθυσμός της σύμφωνα με την απογραφή του 2011 είναι 225 κάτοικοι.

Ο οικισμός είναι οριοθετημένος σύμφωνα με την υπ' αριθμόν 3902/89/10-01-1990 απόφαση Νομάρχη Αιτωλίας και Ακαρνανίας (ΦΕΚ 3Δ/1990). Με βάση την απόφαση, ο οικισμός χαρακτηρίζεται ως ενδιαφέρων, συνεκτικός, στάσιμος, μεσαίος.

Με βάση τα στοιχεία της επί τόπου καταγραφής και την επεξεργασία των χαρτογραφικών και στατιστικών δεδομένων κρίνεται ως τουριστικός, ενδιαφέρων, συνεκτικός, στάσιμος, μεσαίος.

Η ανάπτυξη του οικισμού βασίζεται κυρίως στην παροχή υπηρεσιών, (εστίαση, ξενώνες, δημόσιες υπηρεσίες - κοινοτικές λειτουργίες) και δευτερευόντως πλέον στην κτηνοτροφία. Η πλειονότητα των κτηρίων χρησιμοποιείται ως κατοικία, ενώ οι κοινωνικές εξυπηρετήσεις, (ταβέρνες, καφενεία, τουριστικά καταλύματα, ΕΛΤΑ κ.ά.) συγκεντρώνονται κυρίως εκατέρωθεν του κεντρικού οδικού άξονα του οικισμού.

Στην περιοχή του οικισμού λειτουργούν πολλοί ξενώνες, εστιατόρια, ταβέρνες και καφενεία, καθιστώντας τον έναν υψηλής κινητικότητας οικισμό σε σχέση με τους υπόλοιπους της γύρω περιοχής. Στην περιοχή υπάρχουν συνολικά τρεις εκκλησίες με μεγάλα προαύλια, μία κεντρική πλατεία και ένα σχολικό κτήριο (εκτός λειτουργίας) το οποίο μετατρέπεται σε πολιτιστικό κέντρο του οικισμού.

Οι δημόσιες, κοινόχρηστες-κοινωφελείς και κεντρικές χρήσεις, φαίνεται να συγκεντρώνονται σε τρία επίπεδα του οικισμού. Έτσι, πολλές από τις υπηρεσίες που παρέχονται, βρίσκονται συγκεντρωμένες στο βορειοδυτικό τμήμα του, συγκροτώντας μία μεγάλη ζώνη αμιγώς δημόσιας χρήσης στο όριό του με γήπεδα μπάσκετ-ποδοσφαίρου, οργανωμένο πράσινο, παιδική χαρά, κέντρο υγείας, ΚΕΠ, Δημαρχείο κλπ. Η πλειονότητα των κεντρικών χρήσεων εκτός κατοικίας (εστίαση, εμπόριο, τουρισμός κλπ.), συγκεντρώνεται εκατέρωθεν του κεντρικού οδικού άξονα που διαπερνά τον οικισμό δημιουργώντας ένα εμπορικό μέτωπο. Ο ιερός ναός της Αγίας Παρασκευής, η κεντρική πλατεία του οικισμού απέναντί της και το παλιό σχολείο, συγκροτούν έναν κεντρικό πυρήνα γύρω τους αποτελούμενο από δημόσιους-κοινόχρηστους χώρους και τουριστικής χρήσης εγκαταστάσεις.

Στο νοτιοανατολικότερο τμήμα του οικισμού, βρίσκεται ένας θύλακας, ο οποίος περιέχει ένα σχετικά μεγάλο τουριστικό μπλοκ ("Crystal Palace"). Αυτός ο θύλακας δημιουργεί από μόνος του έναν ξεχωριστό μικρό τουριστικό πυρήνα, και λειτουργεί και ως ένδειξη του τουριστικού χαρακτήρα του οικισμού, με την είσοδο σε αυτόν.

Λόγω της γεωμορφολογίας του περιβάλλοντος στην περιοχή, υπάρχει πληθώρα σημείων θέας εντός και εκτός του οικισμού. Πολλά από αυτά είναι και διαμορφωμένα σημεία στάσης και θέασης (belvedere). Σημαντικό γεγονός είναι ότι παρά την έντονη γεωμορφολογία, όλες οι οικιστικές περιοχές είναι προσβάσιμες μέσω Ι.Χ. Αυτό επιτυγχάνεται με την βοήθεια δευτερεύοντος οδικού δικτύου ήπιας κυκλοφορίας για τις περιοχές δύσκολης-απότομης πρόσβασης μέσω του κεντρικού οδικού δικτύου. Εντός του οικισμού, οι δρόμοι και οι δημόσιοι χώροι στο σύνολό τους (πεζόδρομοι, καλντερίμια, πλατείες, κοινοτικά κτίρια, αθλητικές εγκαταστάσεις κλπ.) βρίσκονται διατηρημένοι σε πολύ καλή κατάσταση.

Στην διαδρομή των μονοπατιών-καλντεριμιών που ενώνουν τον κεντρικό οδικό άξονα από την περιοχή της κεντρικής πλατείας με τον ψηλότερο οικιστικό πυρήνα στα δυτικά της, βρίσκεται και μία στεγασμένη κρήνη με διαμορφωμένο περιβάλλοντα χώρο σε μία γωνία του μονοπατιού, η οποία παρουσιάζει αρχιτεκτονικό ενδιαφέρον.

Στην επιτόπου μελέτη-παρατήρηση εντοπίστηκε ο σταυροειδής Ι.Ν. της Αγίας Παρασκευής (μη κηρυγμένο μνημείο - αξιολόγηση 22ΕΒΑ) στον κεντρικό πυρήνα του οικισμού, αλλά και το αρχοντικό του Αθανασίου Κωστογιάννη (κηρυγμένο μνημείο -ΦΕΚ 465/Β/6-6-1997), βορειότερα του ναού και της κεντρικής πλατείας του.

Επί του κεντρικού οδικού άξονα του οικισμού, ανάμεσα στο ναό της Αγίας Παρασκευής και στο κτήριο Αθανασίου Κωστογιάννη, σχηματίζεται ένα ενδιαφέρον μέτωπο κτηρίων από οικίες, ξενώνες και καταστήματα λιανικού εμπορίου και εστίασης, που διατηρεί έναν παραδοσιακό χαρακτήρα στην αρχιτεκτονική του. Κύριο χαρακτηριστικό του μετώπου αυτού είναι η συνεχής

δόμηση, πράγμα ασυνήθιστο για οικισμούς της ευρύτερης περιοχής αλλά και για τον ίδιο. Η χαρακτηριστική συνεχής δόμηση, σε συνδυασμό με τη διατήρηση στοιχείων παραδοσιακής αρχιτεκτονικής μορφής, τον καθιστά ενδιαφέροντα. Επιπλέον η μέθοδος κατασκευής των κτηρίων που βρίσκονται σε αυτό το μέτωπο από εμφανείς λίθινους πυρήνες με ξυλοδεσιές, τετράριχτες ξύλινες στέγες με κεραμικές επικαλύψεις και ανοίγματα με καΐτια και φεγγίτες στα ψηλά ισόγεια, αποτελεί χαρακτηριστικά ότι το συγκεκριμένο μέτωπο ήταν παραδοσιακά το κεντρικό εμπορικό μέτωπο του οικισμού.

Η αρχιτεκτονική φυσιογνωμία του οικισμού χαρακτηρίζεται από τη συνύπαρξη παλιών πέτρινων κτηρίων, κυρίως ισόγειων και διώροφων με τετράριχτες στέγες, μαζί με σύγχρονης κατασκευής λαϊκότροπα ή νεωτερικά, κάποιες φορές μεγαλύτερου αριθμού ορόφων. Συχνή είναι η ύπαρξη ξύλινων ή μπετονένιων χαγιατιών και εξωστών, αλλά και αρκετών λίθινων πορτωσιών στα πέτρινα κτήρια. Σημαντικό χαρακτηριστικό είναι και η ύπαρξη αναβαθμών στήριξης του εδάφους, που στις περιοχές του οικισμού με αυξημένες κλίσεις συναντούνται κατά κόρον και εξυπηρετούν την διαμόρφωση αυλών αλλά και την δημιουργία και την καλλιέργεια κήπων στους προαύλιους χώρους των ιδιοκτησιών.

Οι παλιοί πέτρινοι πυρήνες, πολύ συχνά εμφανίζονται να έχουν προσθήκες και μετατροπές, είτε σε βοηθητικούς χώρους είτε σαν συνέχεια του κεντρικού τους πυρήνα. Συχνές είναι και οι επεκτάσεις στις κεραμοσκεπές για την προέκτασή τους ή την δημιουργία στεγαδιών. Οι κτιριακές προσθήκες γίνονται συνήθως με σύγχρονα υλικά, πολλές φορές ευτελή, όπως και οι προσθήκες στις στεγάσεις. Παρά την συχνότητα των προσθηκών και των μετατροπών έξω από τον κεντρικό πυρήνα του, ο οικισμός έχει διατηρήσει χαρακτήρα και συγκροτεί ένα ενδιαφέρον σύνολο.

Αμπελακιώτισσα,

Ο οικισμός Αμπελακιώτισσα, (πρώην Κοζίτσα), βρίσκεται σε λεκάνη που σχηματίζουν δύο λόφοι της κορυφής Αϊ Λιάς (1.450μ.), προέκτασης του Αρδίνη, απέναντι από την απόκρημνη Τσεκούρα (1732μ.) από την οποία τη χωρίζει το Μαϊρέμα. Έχει ανατολικό προσανατολισμό και καλή θέα. Είναι κτισμένος αμφιθεατρικά και διαχωρίζεται σε δύο τμήματα από το ρέμα που διασχίζει τον οικισμό. Ο χώρος που περιβάλλει την Αμπελακιώτισσα είναι πλούσιος σε πυκνή βλάστηση με κυρίαρχα τα έλατα και τις καστανιές. Νότια βρίσκεται το ποτάμι Κότσαλος το οποίο διασχίζει το φαράγγι του Κάκαβου όπου βρίσκεται το περίφημο πετρογέφυρο.

Η πρόσβαση στον οικισμό γίνεται οδικώς μέσω της επαρχιακής οδού Γέφυρας Ρέρεση – Άνω Χώρας – Ψηλού Σταυρού. Ο οικισμός βρίσκεται σε απόσταση περίπου 58,1χλμ. από τη Ναύπακτο.

Φαίνεται ότι το αρχικό μεσαιωνικό χωριό ήταν στη θέση Καστρί, ΝΔ του χωριού πάνω από τη γέφυρα του Κότσαλου, όπου παρατηρούνται πέραν των αρχαίων ευρημάτων και τα ερείπια τεσσάρων ναών (Άγιος Βασίλης, Άγιος Παντελεήμων, Άγιος Ιωάννης και Αγία Τριάδα στη θέση Σκομπόδο, απέναντι απ' την περιοχή αυτή). Άγνωστο για ποιους λόγους, μετακινήθηκε στη θέση Παλιοχώρι, στην αριστερή όχθη του χειμάρρου Μαϊρέμα (Κοζίτσιάνος), ΒΑ από το σημερινό χωριό στις εσχατιές δυτικές υπώρειες του βουνού Τσεκούρα, όπου οι ερειπωμένοι ναΐσκοι

Αγία Παρασκευή, Άγιος Αθανάσιος, Προφήτης Ηλίας, Άγιος Νικόλαος.

Το χωριό είναι βυζαντινό αφού ως Κόζιτσα εμφανίζεται στα οθωμανικά κατάστιχα. Το 1927 η Κόζιτσα θεωρηθείσα ως ξενική λέξη αντικαταστάθηκε από το τοπωνύμιο Καστρί για να οριστικοποιηθεί το 1928 σε Αμπελακιώτισσα, από την προσωνυμία της Παναγίας.

Ο οικισμός είναι οριοθετημένος σύμφωνα με την υπ' αριθμόν 1000/86/23-06-1986 απόφαση Νομάρχη Αιτωλίας και Ακαρνανίας (ΦΕΚ 813Δ/1986). Με βάση την απόφαση, ο οικισμός χαρακτηρίζεται ως αδιάφορος, συνεκτικός, μεσαιός.

Με βάση τα στοιχεία της επί τόπου καταγραφής και την επεξεργασία των χαρτογραφικών και στατιστικών δεδομένων κρίνεται ως ενδιαφέρων, συνεκτικός, στάσιμος, μεσαιός.

Η ανάπτυξη του οικισμού βασίζεται κυρίως στην κτηνοτροφία και δευτερευόντως στη γεωργία. Η πλειονότητα των κτηρίων χρησιμοποιείται ως κατοικία.

Ο οικισμός διαθέτει μία κεντρική πλατεία κοντά στην εκκλησία του Αγίου Νικολάου, ο οποίος είναι χαρακτηρισμένος σαν μνημείο (ΦΕΚ564/28-6-1995) με μεγάλο προαύλιο που λειτουργεί και αυτό σαν πλατεία με θέα (belvedere). Δίπλα από την εκκλησία υπάρχει το κτήριο σχολείου, (εκτός λειτουργίας). Μπροστά από το χώρο του σχολείου υπάρχει ο οργανωμένος χώρος στάθμευσης αυτοκινήτων και ένας διαμορφωμένος χώρος θέας με γενική άποψη όχι μόνο του οικισμού αλλά ολόκληρης της περιοχής. Κοντά στην κεντρική πλατεία του οικισμού υπάρχει το κοινοτικό ιατρείο του χωριού. Τα πεζοδρόμια που ενώνουν τα σπίτια του οικισμού με την πλατεία και την εκκλησία είναι πλακόστρωτα. Στο νότιο τμήμα του οικισμού υπάρχει η εκκλησία της Αγίας Βαρβάρας, η οποία είναι χαρακτηρισμένη σαν μνημείο.

Παρατηρούνται πολλά σημεία εντός και εκτός του οικισμού, στα οποία είναι οργανωμένα σημεία στάσης – θέασης (belvedere) με πέτρινες κρήνες. Στην ενδιαφέρουσα θέα με την πλούσια ψηλή βλάστηση που έχει κανείς από τον οικισμό της Αμπελακιώτισσας, σημαντική αλλά και περίοπτη θέση του οικισμού κατέχει το Μοναστήρι της Παναγίας της Αμπελακιώτισσας, το οποίο είναι χαρακτηρισμένη σαν μνημείο (ΦΕΚ564/28-6-1995) στην κορυφή ενός λόφου στα ανατολικά του οικισμού.

Εντοπίστηκε επίσης ένα γήπεδο μπάσκετ νοτιοανατολικά του οικισμού και λίγο έξω από τα υφιστάμενα όρια του.

Το ενεργό ανδρικό Μοναστήρι Παναγία Αμπελακιώτισσα, το οποίο είναι χαρακτηρισμένη σαν μνημείο (ΦΕΚ564/28-6-1995) με πολλών αιώνων ιστορία που κτίστηκε το 1456μ.χ., θεωρείται η

«Κιβωτός της Ναυπακτίας», αφού φυλάσσει ανεκτίμητα κειμήλια, όπως τη εικόνα της Παναγίας, τη δεξιά χέρα του Αγίου Πολύκαρπου, τον επιτάφιο της Μαριώρας (1735), το αξιόλογο ξυλόγλυπτο τέμπλο (1871-1874), αργυρή λειψανοθήκη (1470) κτλ. Το κομψό καθολικό με τα διακοσμητικά λιθανάγλυφα κτίστηκε το 1847.

Το δεύτερο μνημείο είναι ο ενοριακός ναός του Αγίου Νικολάου, ο οποίος είναι χαρακτηρισμένος σαν μνημείο (ΦΕΚ564/28-6-1995). Ανακαινίσθηκε το 1744. Το 1880 επιμηκύνθηκε ο ναός προς τα δυτικά και προστέθηκε ο γυναικωνίτης. Εκπληκτικής τεχνικής είναι το ξυλόγλυπτο τέμπλο που φιλοτεχνήθηκε το 1748 από τον ντόπιο τεχνίτη Αθανάσιο (Δαμιανό) με εικόνες της ίδιας εποχής. Θαυμάσια και η φατνωματική ρομβωτή οροφή.

Ενδιαφέρον είναι και ο ναός της Αγίας Βαρβάρας, (ανακαινισμένος τη 10ετία του 1980) που φαίνεται από την επιγραφή ότι ήταν επισκοπικός ναός.

Η αρχιτεκτονική φυσιογνωμία του οικισμού χαρακτηρίζεται από την συνύπαρξη παλιών πέτρινων κτηρίων και σύγχρονων, με ορισμένα παραδείγματα κακών νεωτερικών. Σε μεγάλο αριθμό κτηρίων έχουν γίνει σύγχρονες προσθήκες/μετατροπές με πιο συνηθισμένη την μετατροπή του χαγιατού και των εξωστών από ξύλινα σε μπετονένια. Ιδιαίτερο χαρακτηριστικό του οικισμού είναι ότι λόγω της μεγάλης κλίσης υπάρχουν και διατηρούνται πολλά παλιά ημί-τριώροφα που σε συνδυασμό με τις ψηλές πορτοσιές και τους καλά διαμορφωμένους κοινόχρηστους χώρους κάνουν τον οικισμό ένα ενδιαφέρον σύνολο.

Κάτω Χώρα,

Ο οικισμός Κάτω Χώρα είναι αμφιθεατρικός με δυτικό προσανατολισμό, και βρίσκεται κτισμένος στις νότιες πλαγιές της οροσειράς της Ομάλιας. Βρίσκεται ανάμεσα σε δύο χείμαρρους που σχηματίζουν το Λομποτιανίτικο ρέμα και οριοθετούν τη δόμηση του οικισμού. Περιβάλλεται από ψηλή βλάστηση με καστανιές, πουρνάρια, κέδρα, έλατα και πλατάνια. Έχει θέα σε όλο το μήκος του προς την ψηλή και πυκνή βλάστηση της περιοχής που περιβάλλει το ρέμα, αλλά και προς τον γειτονικό οικισμό "Άνω Χώρα", που βρίσκεται κτισμένος στην απέναντι πλαγιά του ρέματος.

Η πρόσβαση στον οικισμό γίνεται οδικώς μέσω της επαρχιακής οδού "Λιμνίσας - Ελατόβρυσης - Γραμμένης Οξυάς". Ο οικισμός διασχίζεται από την αγροτική οδό που συνδέει τον οικισμό με την απέναντι Άνω Χώρα. Βρίσκεται σε απόσταση περίπου 55χλμ. από τη Ναύπακτο, που είναι και το σημερινό Δημοτικό Κέντρο. Ο κεντρικός οδικός άξονας του οικισμού, τον διαπερνά από τη βορειοανατολική και ψηλότερή του πλευρά προς τη νοτιοδυτική και χαμηλότερη, και με μεγάλης κλίσης στροφές δημιουργώντας ανάμεσα του διαφορετικά επίπεδα. Λόγω αυτής της έντονης κλίσης του φυσικού περιβάλλοντος, η απευθείας οδική σύνδεση δεν είναι δυνατή σε περιοχές διαφορετικών επιπέδων, με συνέπεια η σύνδεσή τους να γίνεται με άμεσο τρόπο μόνο μέσω μονοπατιών ή πεζοδρομών, συνήθως μάλιστα όχι ιδιαιτέρως συντηρημένων. Οδικώς η σύνδεση αυτή επιτυγχάνεται με κάποιο τρόπο περιμετρικά ενός μεγάλου μέρους του οικισμού μέσω ενός δευτερεύοντα οδικού άξονα, ο οποίος διαχωρίζεται από τον κεντρικό ένα επίπεδο πριν την είσοδο στον οικισμό από τη βορειοανατολική του πλευρά. Διαπερνά λοιπόν τον οικισμό από το ψηλότερο τμήμα του περιμετρικά, περνώντας πάνω από την έξοδο του στο νοτιότερο του τμήμα, και καταλήγοντας πάλι στο βορειότερο τμήμα του, δίπλα στον κεντρικό του πυρήνα.

Ο οικισμός μέχρι το 1928 ονομαζόταν "Μικρή Λομποτινά" οπότε και μετονομάστηκε σε "Κάτω Χώρα". Ο πληθυσμός, σύμφωνα με την απογραφή του 2001, είναι 41 κάτοικοι.

Ο οικισμός είναι οριοθετημένος σύμφωνα με την υπ' αριθμόν 2773/9-4-1987 απόφαση Νομάρχη Αιτωλίας και Ακαρνανίας (ΦΕΚ 450Δ/1987). Με βάση την απόφαση, ο οικισμός χαρακτηρίζεται ως αδιάφορος, συνεκτικός, στάσιμος,

μικρός.

Με βάση τα στοιχεία της επί τόπου καταγραφής και την επεξεργασία των χαρτογραφικών και στατιστικών δεδομένων κρίνεται ως αδιάφορος, συνεκτικός, στάσιμος, μικρός.

Η ανάπτυξη του οικισμού βασίστηκε κυρίως στην κτηνοτροφία. Πλέον η κτηνοτροφική δραστηριότητα είναι μειωμένη και ο χαρακτήρας του οικισμού αλλάζει και γίνεται περισσότερο τουριστικός. Σε αυτό συντελεί κυρίως και η ύπαρξη μεγάλου ξενοδοχειακού συγκροτήματος, στο νοτιοανατολικό τμήμα του οικισμού. Στο βορειότερο τμήμα του οικισμού όπου και βρίσκεται ο Ι.Ν. του Αγίου Δημητρίου. Το προαύλιό του είναι διαμορφωμένο με πλακόστρωση, και σε αυτό βρίσκεται ένα ηρώο αγωνιστών και μία πέτρινη κρήνη. Στο σύνολό του αυτό λειτουργεί ως κεντρική πλατεία του οικισμού. Έτσι δημιουργείται σε αυτό το τμήμα και γύρω από τον ναό, ένας κεντρικός πυρήνας, ο οποίος δεν έχει πρόσοψη στον κεντρικό οδικό άξονα, και συγκεντρώνει και άλλες δημόσιες χρήσεις. Δίπλα στο ναό στα ανατολικά του, βρίσκεται το δημοτικό σχολείο (εκτός λειτουργίας) με το προαύλιό του και έναν βοτανικό κήπο κατεβαίνοντας προς το ρέμα, και μία παιδική χαρά ανάμεσα στο προαύλιο του σχολείου και του ναού.

Τα λιθόστρωτα παλιά καλντερίμια που υπάρχουν στον οικισμό για την εξυπηρέτηση της κάθετης πρόσβασης που δεν είναι ικανός ο οδικός άξονας να συνδέσει άμεσα, δεν είναι διατηρημένα. Το μεγαλύτερο τμήμα τους είναι πλέον κατεστραμμένο, με συνέπεια να φαίνονται σαν χωμάτινα μονοπάτια, είτε έχει επικαλυφθεί με μπετόν ή με ανεξέλεγκτη βλάστηση.

Ο κεντρικός πυρήνας του οικισμού, περιβάλλεται από παλιά λιθόκτιστα εγκατελειμμένα, χωρίς συντήρηση κτήρια, που για το λόγο αυτό έχουν διατηρήσει σε μεγάλο βαθμό την παραδοσιακή αρχιτεκτονική της περιοχής. Δημιουργείται έτσι ένας πυρήνας αποτελούμενος από δώροφα ή μονώροφα κτήρια με ξύλινα χαγιάτια σε πρόβολο, τετράριχτες στέγες από σχιστόπλακες (υλικό που παραδοσιακά χρησιμοποιούνταν κατά κόρον στην περιοχή και πλέον έχει σχεδόν εξαφανιστεί), και αναλλοίωτους πέτρινους κτιριακούς πυρήνες με ξυλοδεσιές. Έτσι μπορεί να θεωρηθεί σαν ένας ενδιαφέρων πυρήνας από αρχιτεκτονικής άποψης, αποτελούμενος από κτήρια με ψηλοτάβανα

ισόγεια και πόρτες και ανοίγματα με φεγγίτες, τα οποία συγκέντρωναν κάποτε πιθανότατα την εμπορική χρήση στην περιοχή του οικισμού.

Από τον κεντρικό πυρήνα του οικισμού στο βορειότερό του τμήμα, εκτός από την θέα προς το ρέμα και την άνω χώρα, χαρακτηριστικό και ενδιαφέρον στοιχείο του περιβάλλοντος τοπίου είναι ο ναός της Αγίας Τριάδας, που βρίσκεται στην κορυφή ενός λοφίσκου στα βόρεια του οικισμού, στα όρια της περιοχής μελέτης. Ο ναός συνδέεται μέσω χωμάτινου μονοπατιού, το οποίο ξεκινά από τον ναό του Αγίου Δημητρίου, κατεβαίνει περνώντας ανάμεσα από την πλούσια υψηλή βλάστηση της περιοχής προς το ρέμα, διασχίζοντάς το μέσω ενός παλιού πέτρινου γεφυριού, και ανηφορίζει τέλος, προς την κορυφή όπου βρίσκεται ο ναός.

Ο οικισμός χαρακτηρίζεται στο σύνολό του από παλιούς λιθόκτιστους κτιριακούς πυρήνες, με συχνές προσθήκες από σύγχρονα ή ευτελή υλικά, και σε ορισμένες περιπτώσεις από ασύμβατα με την αρχιτεκτονική της περιοχής βοηθητικά κτήρια.

Αξιόλογα στοιχεία ιδιαίτερης αισθητικής αξίας

Η αρχιτεκτονική των οικισμών της ορεινής Ναυπακτίας, ανήκει στην ευρύτερη παράδοση της ηπειρωτικής Ελλάδας, όπου επικρατούν κτίσματα ενιαίας σύνθεσης με καθαρούς όγκους από εμφανή λιθοδομή και αμφικλινείς στέγες. Η αρχιτεκτονική φυσιογνωμία του οικισμού του Πλατάνου, χαρακτηρίζεται από τη συνύπαρξη παλιών πέτρινων κτισμάτων και σύγχρονων όπου παρατηρείται μία τάση μίμησης των παραδοσιακών κατοικιών με τη χρήση της πέτρας σαν εξωτερική επένδυση.

Το κριριακό απόθεμα αφορά κυρίως ισόγειο ή διώροφα πέτρινα κτίσματα σύνθετης χρήσης (ισόγειο κατάστημα, όροφος κατοικία) της περιόδου 1900-1950, που διατηρούν τον πυρήνα του κτίσματος με μεταγενέστερες προσθήκες και μετατροπές. Εκτός από τον κυρίαρχο αυτό τύπο, εντοπίζονται και νεώτερα κτίσματα της μεταπολεμικής περιόδου καθώς και σύγχρονες κατοικίες αστικού τύπου.

Το σημαντικότερο όμως αισθητικό στοιχείο είναι η οικιστική δομή του. Πρόκειται οικισμούς με όλα τα στοιχεία και τα χαρακτηριστικά των παλαιών οικισμών της ορεινής Ναυπακτίας.

Ιδιαιτερότητες και λειτουργικά προβλήματα – Συμπεράσματα – Προοπτικές και κριτήρια ανάπτυξης

Η ευρύτερη περιοχή της ορεινής Ναυπακτίας, αποτελεί ιδανικό προορισμό, καθώς αφού διαθέτει σημαντικά έργα τουριστικής υποδομής, **προσφέρει καθ' όλη τη διάρκεια του χρόνου διάφορες μορφές εναλλακτικού τουρισμού** όπως αθλητικό και ορειβατικό τουρισμό, δραστηριότητες στον ποταμό Εύηνο (rafting – canoe kayak), διδρομές με ποδήλατο (mountain bike), πεζοπορία, διαδρομές με jeep 4x4.

Οι οικισμοί Άνω Χώρας, Κάτω Χώρας και Αμπελακιώτισσας παρουσιάζουν αξιόλογα χαρακτηριστικά είτε αυτά αφορούν το οικιστικό τους απόθεμα, είτε την οργάνωσή τους στο χώρο, είτε την ένταξή τους στο φυσικό περιβάλλον. Στο σύνολό τους οι οικισμοί παραμένουν ομοιογενείς και εντυπωσιακοί.

Μία από τις ιδιαιτερότητες τους, και γενικά των οικισμών της ορεινής Ναυπακτίας, είναι **οι κοινόχρηστοι χώροι του, οι οποίοι καταλαμβάνουν περίπου το 40% της έκτασής του**. Γίνεται έτσι κατανοητό πόσο **μεγάλη σημασία έχει η διαμόρφωσή τους και ο εκσυγχρονισμός τους για τη συνολική εικόνα των οικισμών έτσι ώστε αυτή να μην υποβαθμίζονται**. Η απόδοση σημασίας, χώρου και πόρων στις σύγχρονες λειτουργικές ανάγκες και δράσεις θα πρέπει να αποτελούν τις κατευθύνσεις για την μελλοντική ανάπτυξη του οικισμού.

Η προοπτική της ανάδειξης της συνολικής δομής των οικισμών, αποδίδεται ως σημαντική για το μέλλον τους. Αποτελεί λοιπόν σημαντικό κριτήριο ανάπτυξης η ανάδειξη των κοινόχρηστων χώρων εντός των οικισμών ως ενιαίο και διακριτό σύνολο και συστατικό στοιχείο της οικιστικής δομής τους, με στόχο την επιπλέον προστασία της πολιτισμικής κληρονομιάς.

Οι όποιες παρεμβάσεις πρέπει να έχουν αναπτυξιακό χαρακτήρα και να προετοιμάζουν τους οικισμούς να δεχθούν και να εξυπηρετήσουν τις νέες ανάγκες που προκύπτουν λόγω της αυξημένης προσέλευσης επισκεπτών .

ΓΕΝΙΚΗ ΠΕΡΙΓΡΑΦΗ ΤΗΣ ΠΡΟΤΕΙΝΟΜΕΝΗΣ ΠΑΡΕΜΒΑΣΗΣ

Οι νέες παρεμβάσεις, που έχουν στόχο την ανάδειξη των κοινόχρηστων χώρων των οικισμών, και η **βελτίωση των δημόσιων κοινόχρηστων υποδομών (πεζοπορικές διαδρομές)** που κρίνονται απαραίτητες για την αύξηση της προσβασιμότητας σε **επισκέψιμους χώρους**. Αφορούν επιστρώσεις, φωτισμό και επιδαπέδια θέρμανση των υφιστάμενων πεζοπορικών διαδρομών εντός οικισμού με σκοπό να αναδείξουν την περιοχή και να διαμορφώσουν ένα δίκτυο προσβάσιμα κατά τους χειμερινούς μήνες αφού προσφέρει την καλύτερη προστασία κατά του παγετού και της χιονόστρωσης.

Το δίκτυο επέμβασης των πεζοπορικών διαδρομών περιλαμβάνει διαδρομές που θα αναδείξουν χώρους και θα ενώνουν αυλές, γειτονίες, παραδοσιακές πέτρινες κρήνες με την πλατεία, την εκκλησία, με τους ξενώνες, με τα παραδοσιακά ταβερνάκια, με τη μικρή αγορά και με κεντρικούς εμπορικούς δρόμους ιδιαίτερης πολιτιστικής και αρχιτεκτονικής αξίας. Όλα τα μονοπάτια – πεζοπορικές διαδρομές ξεκινούν από το κέντρο των οικισμών και οδηγούν σε ιστορικά μοναστήρια, πέτρινες κρήνες, αθλητικούς χώρους, εκκλησίες, παραδοσιακούς ξενώνες, καφενεία παντοπωλεία και σε κεντρικούς εμπορικούς δρόμους. Στην συνέχεια ενώνονται με τα υφιστάμενα σηματοδοτημένα μονοπάτια πεζοπορικά και ποδηλατικά που σε οδηγούν σε διαδρομές δασικές αλλά και σε γειτονικούς οικισμούς και παραδοσιακά πέτρινα γεφύρια.

Οι επιστρώσεις των χώρων, γίνονται με φυσικά υλικά σε ίδιες ή συνδυαστικές αποχρώσεις, σε διαφορετικά μεγέθη και μορφή, που τοποθετούνται σε συνδυασμούς, σύμφωνα με τα σχέδια της μελέτης και της υποδείξεις της Υπηρεσίας.

Η τελική επιλογή των υλικών καθώς και των τελικών διαστάσεων των πλακών και του σχεδίου των επιστρώσεων γίνεται πάντοτε μετά την κατασκευή δείγματος, την πιστοποίηση των τεχνικών τους χαρακτηριστικών και μετά την έγκριση τους από την Επιβλέπουσα Υπηρεσία και την Δημοτική Αρχή .

Οι επεμβάσεις που θα γίνουν θα είναι υποταγμένες στο τοπίο της περιοχής. Κατά μήκος των διαδρομών θα γίνουν κατάλληλες επεμβάσεις έτσι ώστε να αναδειχθούν αισθητικά. Θα απομακρυνθούν οποιαδήποτε ξένα υλικά μειώνουν την αισθητική αξία του χώρου.

Οι διαδρομές που συνθέτουν το δίκτυο των υφιστάμενων πεζοπορικών διαδρομών αποτελούν τους παλιούς δρόμους επικοινωνίας μεταξύ αυλών, γειτονιών, παραδοσιακών πέτρινων κρηνών, με την πλατεία, με την εκκλησία, με τους ξενώνες, με τα παραδοσιακά ταβερνάκια, με τη μικρή αγορά και με κεντρικούς εμπορικούς δρόμους της περιοχής.

Οι διαδρομές αναδεικνύουν τους δρόμους επικοινωνίας και μέσα από αυτήν ο περιπατητής και επισκέπτης της περιοχής γνωρίζει και έρχεται σε επαφή με το οικιστικό και ανθρωπογενές περιβάλλον του χθες και του σήμερα. Αυτό επιτυγχάνεται με την αξιοποίηση των διαδρομών και την προβολή και ανάδειξη των εγκαταστάσεων και αρχιτεκτονικών συνόλων από τα οποία διέρχονται (κρήνες, αθλητικά κέντρα, σχολεία, εκκλησίες, παραδοσιακά κέντρα, γεφύρια κλπ) και ενημερώνεται ο επισκέπτης για την ιστορία, τον πολιτισμό και το φυσικό περιβάλλον της περιοχής.

Στόχος επομένως είναι η ένταξη και ενσωμάτωση των διαδρομών στο οικιστικό και ανθρωπογενές περιβάλλον της περιοχής και μέσα από αυτήν μια περισσότερο ουσιαστική και γόνιμη επαφή του επισκέπτη με την περιοχή.

Τα προτεινόμενα σχετικά έργα για το σκοπό αυτό δεν θα είναι ογκώδη και θα κατασκευάζονται από παραδοσιακά υλικά (ξύλο-πέτρα) που προσαρμόζονται έτσι καλύτερα στο περιβάλλον και δεν αλλοιώνουν την αισθητική αξία του τοπίου.

Οι κατασκευές τις οποίες προτείνουμε στους χώρους επέμβασης για να εξασφαλίζουν άνετο και πολιτισμένο περιβάλλον στους επισκέπτες θα πρέπει:

- α) να είναι προσαρμοσμένες στο περιβάλλον,
- β) να χαρακτηρίζονται από σεβασμό και εξασφάλιση της ιστορικής ταυτότητας
- γ) να προσαρμόζονται στον περιβάλλον χώρο, στα μορφολογικά και

κατασκευαστικά χαρακτηριστικά του τοπίου, προκειμένου να αναβαθμιστεί η διαχρονικότητά τους.

- δ) να είναι πρακτικές και ασφαλείς για να μπορούν να χρησιμοποιούνται εύκολα.

Οι διαδρομές επέμβασης που επιλέχτηκαν παρουσιάζουν μεγαλύτερο ενδιαφέρον από την πλευρά της αισθητικής αξίας, ενώνουν ιστορικά, αρχιτεκτονικά, πολιτιστικά, και φυσικά σημεία ενδιαφέροντος και διαμορφώνουν διαδρομές διάσχισης ή κυκλικές εντός των οικισμών.

Η περιοχή μελέτης για τη διαμόρφωση δικτύου πεζοπορικών διαδρομών στην Ορεινή Ναυπακτία προσδιορίζεται από τα χωριά Άνω Χώρα ως κέντρο, Κάτω Χώρα και Αμπελακιώτισσα.

Οι πεζοπορικές διαδρομές, που θα εκσυγχρονιστούν με την επέμβαση αυτής της μελέτης, εντός ορίων οικισμών θα επικοινωνούν με υφιστάμενες εκτός ορίων σηματοδοτημένες πεζοπορικές – ποδηλατικές διαδρομές που διατρέχεται από πλήθος χωμάτινων δασικών δρόμων και η πλειοψηφία αυτών παρουσιάζει ενδιαφέρον για ποδηλατικές διαδρομές αντοχής (cross country), ορεινής ποδηλασίας (down hill) και διαδρομές πεζοπορίας.

Οι εκτός ορίων μελέτης ποδηλατικές διαδρομές που θα επικοινωνούν με την περιοχή επέμβασης, διέρχονται από υπάρχοντες δασικούς δρόμους, ασφαλτοστρωμένους ή χωμάτινους και μονοπάτια. Και ενδεικτικά είναι οι ακόλουθες:

- ☐ ΑΝΩ ΧΩΡΑ – ΓΕΦΥΡΙ ΚΑΚΑΒΟΥ – ΑΜΠΕΛΑΚΙΩΤΙΣΣΑ (ΜΟΝΑΣΤΗΡΙ).
- ☐ ΑΝΩ ΧΩΡΑ - ΑΓΙΟΣ ΙΩΑΝΝΗΣ (ΚΥΚΛΟΣ ΣΥΡΤΑΣ)
- ☐ ΔΑΣΙΚΟΣ ΔΡΟΜΟΣ (ΑΓ. ΙΩΑΝΝΗΣ - ΠΕΡΑ ΑΝΑΘΕΜΑ) - ΑΝΩ ΧΩΡΑ (ΞΑΝΘΙΑ ΑΛΕΠΟΥ)
- ☐ ΑΓΙΟΣ ΙΩΑΝΝΗΣ – ΘΕΣΗ ΣΚΟΤΩΜΕΝΟΣ
- ☐ ΑΝΩ ΧΩΡΑ - ΚΑΤΩ ΧΩΡΑ
- ☐ ΚΑΤΑΡΡΑΚΤΗΣ ΤΣΟΥΡΝΑ - ΑΝΩ ΧΩΡΑ
- ☐ ΚΑΤΩ ΧΩΡΑ - ΑΓΙΑ ΠΑΡΑΣΚΕΥΗ – ΘΕΣΗ ΣΚΟΤΩΜΕΝΟΣ
- ☐ ΚΑΤΩ ΧΩΡΑ - ΑΓΙΑ ΠΑΡΑΣΚΕΥΗ
- ☐ ΚΑΤΩ ΧΩΡΑ - ΑΓΙΑ ΤΡΙΑΔΑ
- ☐ ΠΡΟΦΗΤΗΣ ΗΛΙΑΣ - ΚΑΚΚΑΒΟΣ - ΑΝΩ ΧΩΡΑ

ΣΚΟΠΙΜΟΤΗΤΑ ΜΕΛΕΤΗΣ

Σκοπός αυτής της μελέτης είναι η οργανωμένη διαμόρφωση δικτύου πεζοπορικών διαδρομών στην περιοχή της Ορεινής Ναυπακτίας, ώστε να γίνει περισσότερο ελκυστικό στους περιπατητές - περιηγητές. Η οργάνωση θα γίνει με τέτοιο τρόπο ώστε να διευκολύνονται μερικές απλές δραστηριότητες αναψυχής όπως πεζοπορία, ξεκούραση και ανάδειξη της φύσης των χώρων, των κτιρίων και του τοπίου κ.τ.λ., με γνώμονα την αισθητική βελτίωση του τοπίου και της επισκεψιμότητας.

Οι προβλεπόμενες παρεμβάσεις και η όλη οργάνωση και συνένωση των πεζοπορικών διαδρομών εναρμονίζονται με τις γενικότερες κατευθύνσεις και προβλεπόμενες δράσεις του Δήμου Ναυπακτίας για την προώθηση εναλλακτικών μορφών τουρισμού και ιδιαίτερα της ορεινής ποδηλασίας.

Στο σκεπτικό της οργάνωσης των πεζοπορικών διαδρομών ήταν πρώτον να συνθέσει τις μεμονωμένες ως τώρα προσπάθειες ανάδειξης των διαδρομών, και δεύτερον να αποτελέσει τη βάση για τη δημιουργία ενός συνολικού δικτύου πεζοπορικών επιστρωμένων, ασφαλή και με κατάλληλο φωτισμό διαδρομών στην ορεινή Ναυπακτία,

σύμφωνα με το πρόγραμμα που έχει σχεδιάσει ο Δήμος Ναυπακτίας για την ανάπτυξη των υποδομών αναψυχής ενώνοντας τους οικισμούς και τα σημεία ενδιαφέροντος που την αποτελούν.

Η ανάδειξη και η προβολή των πεζοπορικών - ποδηλατικών διαδρομών, των ιστορικών, θρησκευτικών και αρχιτεκτονικών στοιχείων, των οικιστικών συνόλων και του περιβαλλοντικού ενδιαφέροντος και κάλλους της περιοχής μελέτης, αποτελούν βασική παράμετρο της μελέτης αυτής στο πλαίσιο της δημιουργίας των προϋποθέσεων μιας ήπιας τουριστικής ανάπτυξης στην ευρύτερη περιοχή της Ορεινής Ναυπακτίας. Παράλληλη επιδίωξη της σχεδιαζόμενης παρέμβασης είναι η προσέλκυση επισκεπτών και η αύξηση της τουριστικής κίνησης στα χωριά και τους οικισμούς της περιοχής μελέτης.

Σημειώνεται ότι με την υλοποίηση της προτεινόμενης δράσης αναμένεται να στηριχθούν και να ενισχυθούν οι υποδομές εξυπηρέτησης των επισκεπτών στη περιοχή.

Τόσο η οργάνωση και οι προτεινόμενες επεμβάσεις όσο και η υλοποίηση τους προτείνεται να γίνουν με βάση τις αρχές της αρχιτεκτονικής του τοπίου, του βαθμού αντοχής του φυσικού πόρου για αναψυχή και γενικότερα στα πλαίσια της προστασίας του φυσικού περιβάλλοντος.

Η σκοπιμότητα των προτεινόμενων από την μελέτη επεμβάσεων είναι η βελτίωση της ελκυστικότητας της περιοχής και της τουριστικής ικανότητας, η βελτίωση των δημόσιων κοινόχρηστων υποδομών (πεζοπορικές διαδρομές) που κρίνονται απαραίτητες για την αύξηση της προσβασιμότητας σε επισκέψιμους χώρους, με την κατασκευή κατάλληλων διαμορφώσεων που θα εντάσσονται αρμονικά στην αισθητική του οικισμού.

Οι προτεινόμενες παρεμβάσεις στο σύνολό τους έχουν αναπτυξιακό χαρακτήρα και προετοιμάζουν τους οικισμούς να δεχθούν και να εξυπηρετήσουν την αυξανόμενη ανάγκη για υποδομές που θα ικανοποιούν τις απαιτήσεις ενός αναγνωρίσιμου τουριστικού προορισμού, αλλά και ενός παραδοσιακού χώρου.

Ναύπακτος 28 / 11 / 2018

Γεώργιος Κέστος
Αρχιτέκτονας Μηχανικός Π.Ε.

Ναύπακτος 28 / 11 / 2018

ΘΕΩΡΗΘΗΚΕ
Ο Διευθυντής
Διεύθυνσης Τεχνικής Υπηρεσίας

Γεώργιος Κέστος
Αρχιτέκτονας Μηχανικός Π.Ε.